

XXII.

Alphonsi Des - Vignoles

De periodicâ Revolutione Cometæ Annorum
1668. 1702.

Disquisitio Chronologica.

^a Nuo 1668 mense Martio, dum adhuc Bononiæ moraretur magnus Astronomus Johannes Dominicus Cassinus, lumen quoddam observavit in Cœlo, quod Cometam esse judicavit, & ex ejus magnitudine, figurâ, motu, situ inter stellas, suspicatus est idem esse Phænomenum cum alio ante bis mille annos observato, cuius meminit b Aristoteles, & ex eo c Seneca. Post annos 3¹, Anno scilicet 1702, d Dominus Maraldus Academiæ Scientiarum Parisiensis Socius, simile lumen Romæ observavit, eodemque mense nempe Martio; quod statim ipsi in mentem revocavit conjecturam à Cassino ante illos 34 annos factam. Hoc ubi rescivit Cassinus conjecturam suam variis argumentis confirmare suscepit. I. Primo quidem Cometam Aristotelicum visum fuisse Anno 373 ante Christum asseruit ex triplici Charaktere Chronologico. 1º. Ex anno quo Athenis Archon fuit *Aphaeus*, ab Aristotele *Ariphæus* nominatus. 2º. Ex tempore Terræmotûs in Achaiâ facti, quo urbes Helice & Bara perierunt, cuius etiam meminit Aristoteles. 3º. Ex Pugnâ Leuctricâ quâ Lacedæmonii Imperium amisere biennio post Cometam. II. Deinde Revolutiones 60, annorum 34, quæ conficiunt annos 2040, retro numerando ab Anno 1668, invenit Annum prædictum 373 ante Christum. Unde concludit Periodum annorum 34, assequandam esse isti Cometam.

Li 2

Hanc

^a Journal des Scavans, An. 1668. Journal 5. n. 6.

^b Aristot. Meteor. I. 6.

^c Seneca Quæst Natur. VII 5.

^d Memoires pour l'Histoire des Sciences, A Trevoux. An. 1703.
Juillet Art. 2.

^e Memoires de l'Academie des Sciences, A. 1702 p. 106. 107.
108. Edition de Paris, & p. 142 & sui Edit. d'Amsterdam.

Hanc sententiam impugnavit Dominus Du-Tal Doctor Medicus Parisiensis, in a Novellis République literariæ.

I. Primò quidem ^b Maraldum & ^c Casfinum reprehendit quod dixerint *Asteum* fuisse Archontem Anno 4° Olympiadis C^o, quem Magistratum suum egisse Anno 4° Olympiadis Cl^o, constat ex Diodoro & Pausaniā, quorum verba profert. Errare igitur integrâ Olympiade.

Sed ante omnia obseruandum Dnm. Maraldum nihil de *Asteo* Archonte dixisse, nihil de Intervallo annorum, de quo secundo loco dicendum erit. Fatoe ansam errandi aliquomodo præbere potuisse ^d *Diarium Trevolitanum*, in quo Maraldi obseruatio à Casfinianis non satis accurate distinguitur; sed utriusque Astronomi Obseruaciones distinctæ leguntur in *Memorandis Academicis*.

Præterea, neque in Casfino verum errorem agnoscere, sed solummodo lapsus calamī, vel ipsius, vel Exscriptoris Observationum, * Quandoquidem enim Casfinus hæc confert in Annum 373 ante Christum, certissimè denotat *Annum 4um Olympiadis Cl^o*, ut cerni potest in sequenti Diagrammate, f fateturque pluries Dutalius. Deinde reliqui characteres à Casfino annotati, Terræmotus Achæa, & Pugna Leuctrica, certissimè demonstrant Casfinum in mente habuisse *Annum* prædictum, scilicet 4um Olympiadis Cl^o, cum tempus visi Cometæ definire voluit. Ergo purus putus fuit lapsus calamī, aut error Exscriptoris qui *cent. secundam Olympiadem* scripsit, pre *centesimâ primâ*.

Observevari etiam velim, quod Dutalius & quotiescumque Archontem prædictum nominat, sive quando ipse loquitur, sive quando a nos exscribit, toties eum *Asteum* appellat, quem unanimi consensu *Asteum* cum Casfino dixerunt, non solum h Diodorus & i Pausanias, quos

^a Nouvelles de la République des Lettres, A 1706. Decemb. Art. I.

^b p. 605. ^c p. 611.

^d Mémoires pour l'histoïe des Sciences &c. A. Tревoux.

^e Mémoires de l'Academie, &c. p. 101, & 102.

^f Nouvelles &c. p. 607. 612.

^g à p. 605. ad 614.

^h Diod XV. p. 482. Edit. Græc. Steph.

ⁱ Paus VII. p. 589. & IX. p. 713. Edit. Kuhmii 1696.

* Hæc fusiū tractantur in *Dario Eruditorum Gallico*, A. 1707 Januar. p. 217. Edit. Amst.

quos ipse laudat, verum etiam ¹ Demosthenes coetaneus sex in locis, m & Marmor Arundelianum sive oxoniense, quo celebriores Epochæ Græcorum exhibentur, quibus addi potest Scaliger in ⁿ Collectionibus historicis, editis cum Eusebianis. Solus o Aristoteles Archontem *Aristeum* nominavit, nemio, ex antiquis, quod sciam, *Aristeum*.

2. Immunis etiam est Dn. Maraldus ab alio errore qui ipsi attribuitur. *Ab anno quarto, inquit Dutalius, Olympiadis centesima* (legendum, *centesima prima*, ut jam monui) *ad observationem Dni. Maralai, elapsi sunt anni 2078, non v. 20 2040.* tantum.

Verum, hæc nullo modo Maraldum tangunt, ut suprà observavi. Quæ allegantur, verba sunt cujusdam Epistolæ Dni. Blondelli, quam ^b Actis suis inseruerunt Auctores Diarii Trevoliani. Eam, sub fide memoria scripsisse, diserte profitetur Blondellus. Statim enim ab initio ita loquitur. *Je vous envoie... une relation aussi fidelle que ma memoire me la pû fournir, &c;* Et sub fine, *Voilà, Monsieur, jusqu' où ma memoire a pû s'étendre. Elle a été beaucoup aidée &c.*

Deinde, cujuscunque sit, hunc errorem correxit Dn. Cassinus in Memorandis Académie Anni 1702, fatente ipso Dno Dutal, cuius hæc sunt verba. *M. Cassini... a reformé cet Anachronisme, mettant 2040. ans entre l'Observation d'Aristote & la sienne de 1668. & non pas de 1702. comme avoit fait M. Maraldi.*

3. Celeberrimo Cassino objicitur quod dixerit ¹ Diodorum retulisse Phænomenum illud ad tempora Astai, cum constet Diodorum hoc retulisse ad tempora Alcibiades qui Astæ successor.

Sed Cassini verba Gallica consideranti apparebit ea alium sensum recipere. Ita habet ² Diodore de Sicile dit que ce Phænomene,

I i 3

qui

¹ Demofft. in Nearam, p. 522. & adv. Timoth. p. 700. & seqq.
Edit Græc. Lat. Basil. 1572.

^m Marm. Oxon. Epoch. 72.

ⁿ Scal. Eusebian. Græc. p. 325. ^a

^e Arist. Meteor. I. 6.

^a Nouve les &c. p. 637.

^b Memoires pour l'histoire des Sciences, A. 1702.

^c Fevrier, Art. 2.

^d Juillet, Art. 2.

^e Nouvelles &c. p. 608. 609.

^f Nouvelles &c. p. 610.

^g p. 609. & Mémoires de l'Academie, p. 107.

qui parut du tems d'Astée, consistoit dans une grande luniere longue comme une poutre. Hac enim verba, qui parut du tems d'Astée, parentheticā intelligi possunt, respectu ad antecedentia, scilicet ad narrationem Aristotelis, cuius temporibus visum fuit hoc Phænomenum; non quasi Diodorus Siculus hoc dixerit, sed quod se res ita habeat.

Supereft tamen aliquid in dictis Summi Cassini, quod me hærere facit, & quod ab eo amplius illustrari optem.

P. Jul A. Ch. Olymp.

4341. 373.

Astaeus.

Cl. 4.

4342. 372.

Alcisthenes.

Cll. I.

4343. 371.

Phrasiclides.

Cometa. Terræmotus,

Pugna Leuctrica.

1. Certum manet inter nos, juxta Aristotelem Cometam visum fuisse Anno quo Athenis Archon erat. *Aristaeus* quem alii Astaeum vocant, hoc est, Anno quarto Olympiadis Cl^o, qui incepit Anno 373. ante natum Christum, sive, ut loqui amant Chronologi, Anno 4341 Periodi Julianæ. Huic testem addo venerandæ antiquitatis Marmor Oxoniense. Ibi enim hæc leguntur, cum supplemento celeberrimi Seldeni: *Ἄριστος Αθηναῖος Αστεύς. Κατεύθυνθε τοτε καὶ μέτρον πληρῶς Κομήτης.* Archonte Athenis Asteo, fulsit in cœlo magnus Cometa. Suffragatur, sed obscurius, Pausanias, qui dum Terræmotum prolixè memorat, quo Helice urbs Achaiæ absorpta est, asterit, inter alia, tunc visos fuisse ignes longo flamarum tractu per cœlum discurrere. Siderum etiam non ante conspectas formas, magnum hominibus pavorem incusisse; subiicitque verba à Dutalio laudata, Deletam fuisse ad internacionem Helenen Asteo Athenis summum Magistratum gerente (sive Archonte),

Olym-

a Arist. Meteor. I. 6.

b Marm. Oxon. Epoch. 71.

c Pausan. VII. p. 585.

d p. 586.

e p. 589.

f Nouvelles &c. p. 607.

Olympiadis Cl^a anno quarto, quā Damon Thurius vīctor primūm renunciatus est. Habemus igitur tres Testes unanimis qui Cometam prædictum asserunt apparuisse *Astro Archonte*, quod Cassino concedendum esse nullus dubito, et si contra disputet Dutalius.

2 Questionem tantum movebo de Tempestate, hoc est, de parte Anni quā visus fuit iste Cometa. Quæ huc spectant levi brachio attigit Dn. Cassinus in *Memorandis Academicis*, in quibus, ex Aristotle, hæc solūp̄t modo retulit, quoniam la vit à la fin paroître à l'Occident équinoxial, & en un tems de gelée, que ce Phenome- ne se retroit vers l'Orient d'un jour à l'autre, & montoit vers la ceinture d'Orion, où il cessa de paroître. Plenius rem narraverat, ante annos viginti, in *Diario Eruditcrum Parisiensi*, his verbis: "Ce Philosophe parlant de ce Phenomene, .. dit qu'il parut à l'Occident Equinoctial. Il avoue que le grand Astre dont il avoit parlé auparavant, parut l'hiver, en un tems de gelée & fort se- rein sur le soir, que le premier jour il ne parut point, s'estant couché avant le Soleil; que le jour suivant il parut un peu, parce qu'il resta un peu en arrière & se coucha en suite, .. qu'il monta jus- qu'à la ceinture d'Orion où il se disipa."

Aut multūm fallor, aut ex his omnibus concludendum est, Co- metam apparuisse circa Aequinoctium Vernum. 1. Primò enim, in Aequinoctio Autumnali nondum est *Hyems*, neque (nisi rarissime) *gelu*, maximè in Græciâ. 2. Deinde, propè Solem tunc extabat Co- metas, statim quidem non visus, quia occidebat ante Solēm; sed ali- quāntulum progressus juxta seriem Signorum, conspicuus sub ve- sp̄ ram, scilicet occidens post Solem. 3. Denique, si contigisset cir- cā Aequinoctium Autumnale, Cometa non accesisset ad Asterismum Orionis. Ergo hæc facta sunt circā Aequinoctium Vernum, ut jam dixi, quod hucusq; concordat cum Cometis Annorum I' 68, & 70.

3. His positis, videtur Cometam Aristotelicum non referendum esse ad Annūm 373 ante Christum, sed ad Annūm 372, sive ad An- num 441 Periodi Julianæ. Notum est omnibus Eruditis, Annos Olympiadicos incepisse circā Solstitium Aestivum. Cum illis (saltē hoc tempore & deinceps) paria faciebant Anni Attici, quorum ini- tio Ar-

^a *Mémoires de l'Academie*, A. 1702. p. 107.

^b *Journal des Scvaans*, A. 1683. Journ. XI. p. 139. Ed. Amst.

tio Archontes Atheniensium Magistratum auspicabantur. Unde necesse est, Astum fuisse Archontem, ab Æstate Anni 373, ad Æstatem Anni 372 ante Christum. Ergo Aequinoctium Vernum Asteo Archonte, incidit in Annum 372; &, ex consequenti, Cometa visus fuit Anno 372, non 373, quod primo loco monere volui. Rem sensit proculdubio famigeratus sum Chronologus Sethus Calvisius, qui Cometam refert ad Annum 370 ante Christi (quem verum putat) Natalem, hoc est, ad Annum 372 ante Æram Vulgarem. Quod vero addit, Alcithene Archonte, ex Diodoro; illud mox in sequentibus elucidabitur.

4. Subsidarius enim accedit Sententia nostra Diodorus Siculus, quem Dutalius objectit, tanquam ab Aristotele diversum, & anno uno discrepantem. *Archonte Athenis Alcithene, Astæi successore, inquit Diodorus, celebrata est Olympias CII, quâ Damon Thurius, secunda vice, Stadii victoriam reportavit. Tunc .. ingens Fax per multas noctes in celo ardere visa est, &c.* Eadem, & ipsissima verba, habet Scaliger in *Collectione historiarum*. Hæc, si revera pugnant cum Aristotele, ut primâ fronte videtur, mirari subit quorsum *Aristotelî coetaneo*, Dutalius prætulerit Diodorum, qui post quadringentos annos scripsit. Aristoteles, inquit ille, tunc temporis *undecim tantum annos natus facillime decipi potuit*. Quid si Aristotelî, Marmor Oxoniense addamus? Lacunam forte objiceret. Quid, si Pantaniam? Obscuritatem. Diodori Opus exinium esse, & magni faciendum, non inficior. Audiamus tamen Varronem Seculi præteriti. *Multa adeò sunt organa Diodori in Olympiadum annis, & Romanis Magistrisibus, ut planè verisimile sit, corruptis ac mutulis Fastis usum esse. Sanè hoc nomine, non à Bodino modo vapulat; sed ab ipso etiam Siganio, Stephano item Pighio, & aliis reprobatur, sapè reprehenditur.* Hunc tamen Historicum, Dutalius prænulit Aristotelî Physico, de re physicâ agenti, & tempus usi Cometa longè accuratiū annotanti.

Nobis non ita arduum videtur, Diodorum ejusque Exscripto-
rem

^a Diodorus XV. p. 483.

^b In Eusebianis Græcis, p. 325. a. Edit. 1652.

^c Nouvelles &c. p. 614.

^d Vossius de Hist. Græcis, I. 2.

rem Scaligerum, conciliare cum Aristotele, Marmore Arundelliano, & Pantanā. Sepiū enim observavi Diodorum, Annos Olympiadicos, qui circa Solstitium Aëstivum incipiebant, & Magistratus Archontum qui ineunte Anno creabantur, aliquot mensibus anteverttere, eosque plerunque ordiri ab eo tempore quo magistratum inibant Consules Romani, quorum nomina singulis annis solet præfigere. 1. Sive Diodorus, à *patriā Siculus* dictus, & *Rome per longum tempus commorat* s, calculis Romanorum, qui Annos inchoabant à Calendis Januariis, Annos Historiæ suæ accommodare voluerit. 2. Sive ut Expeditiones cujasque Anni Bellicas (Galli *Campignes vocant*) non interrupto sermone possit narrare, quod, ante illum, à Thucydide factum constat. 3. Siye tandem quia *Attici Veteris Anni initium erat post Hibernum Solsticium*, ut nuperrimè dixit Johannes Potterus, quod variis in locis docuit ^h Josephus Scaliger Chronologorum facile Princeps. Undecunque fuerit, rem ipsam sepiùs expertus, plurimis exemplis demonstrare possem, nisi Eruditis cognitam esse certò crederem. Quod si quis in dubium vocat, & argumenta saltem aliquot desideret; legat, quæso, Vitam Alexandri Magni à Diodoro descriptam libro XVII, partem videlicet Historiæ veteris maximè notam, eamq; conferat cum Plutarcho, Arriano, Quinto Curtio, & videbit plerunque, imò semper, Diodorum veros Annos Archontum plurimis mensibus anteverttere.

Hoc posito, prima pars cuiusque Anni Diodorici, referenda est ad finem Olympiadici antecedentis. Unde solvitur obiectio Dutaliana, & Sententia nostra confirmatur. Si enim Cometa Aristotelicus apparuit circa Aequinoctium Vernum anni 372, ante Christum, ut supra demonstravimus; contigit sanè *Astro* adhuc Athenis Archonte: sed à Diodoro, juxta methodum prædictam, referri debuit ad tempora *Alcisthenis*, quamvis iste post aliquot tantum menses Archon fuerit creatus.

5. Quod spectat alterum Characterem Chronologicum, (quo sententiam suam confirmavit celeberrimus Casinus, Eversionem scilicet Helices & Buræ) videtur ille pro anno 372 definiendo magis facere quam ei officere.

K k

I. Pri-

e Confer, Suidam in *Eusebius* & Hesychium in *Eusebius*.

f Diod. Præfat.

g Potter. Archæol. Græc. II. 26. col. 423. e. Edit. Amst. 1702.

h Scal. Emend. temp. p. 34. 42. 55. & Can. Isag. p. 232 --238.

1. Primo enim, exiguum temporis intervallum Cometam inter & Excidium Urbium intercessisse, innuere videtur Aristoteles, dum ait *Cometam factum esse circa (περι) Achaea Terramotum, & Eluvionis accessum (ιφοδω)*. 2. Deinde hanc Eluvionem factam ^b tempore hyberno (^{απριλιανος}) afferit Pausanias. 3. Ante eum Strabo dixit *Cladem illam contigisse noctu & Hyeme*. Quae omnia juncta cum Tempore Aequinoctiali, de quo N. 2, favent omnino sententiae nostræ, & jubent hanc Calamitatem referre ad annum 372, ad quem etiam regulerunt, non tantum Salianus à Dutilio ^a laudatus, sed etiam Bucholcerus & Buntingus non infimæ notæ inter Chronologos.

6. Supereft ut aliquid dicam de Pugnâ Leuctricâ quam etiam huc adhibuit Dn. Casfinus. Dùm enim Cometæ prædicti Characteres Chronologicos enumerat, post Magistratum Astai, & subversionem Helices, tertio loco ponit *Pugnam Leuctricam quâ Respublie Lacedemoniorum eversa est, contigitque annis duobus post apparitionem hujus Phenomeni*. Optarem ut Vir Illustris intervallum illud *duorum annorum*, quibusdam testibus aut argumentis probasset. Diodorus hoc tantum dixit, *Exiguo temporis intervallo (περιπτερον) post Comeram, Lacedemonios magno deserto prælia, repente, quod nemo putasset, Imperium amississe*; quod idem ferè est cum eo quod habet Polybius, Urbem *H. licen humaram a mari paulo ante Pugnam Leuctriam*; quanquam vox *p. 110*, ab Interpretate sit inserta. Neque credo Casfinum in mente habuisse Marmor Arundelianum, cuius ^c computus constabit, dummodo tredecim menses intercesserint à Cometâ ad Pugnam Leuctricam, ut ex mox dicendis palam fiet. Fortasse respexit ad locum Strabonis qui dixit, *Helicen submersam fuisse duobus annis ante Leuctricam Pugnam*. Sed neque biennium illud rigide est accipendum,

^a Arist. Meteor. I. 6.

^b Pausan. VII. p. 587.

^c Strabo VIII. p. 370. 371. Edit. Basil. 1549.

^d Nouvelles &c p 611.

^a Memoires de l'Academie, p. 107. 108.

^b Diodor. XV. p 483.

^c Polyb. lib II p. 128. Edit. Ffrt. 1609.

^d Marm. Oxon. Epoch. 71. 73.

^e Strabo. VIII. p. 370.

piendum, quasi anni duo integri elapsi essent. Quandoquidem enim Pugna Leuctrica commissa est circa Solstitium Aëstivum, ut mox videbimus; hinc sequeretur Cometam apparuisse etiam circa Solstitium Aëstivum, quod non tantum impossibile esse patet ex supradictis, sed etiam repugnat proposito Aristoteles, qui exemplum hujus Cometæ afferit, ut probet *'saisum esse* quod quidam asserebant, *Cometas fieri tantum Sol existente circa Solstitium Astrorum.*

7. Sanè, si calculi reetè ponantur, videbimus annum, unicum cum quadrante circiter intercessisse inter Cometam & Pugnam Leuctricam. Narrat Dionysius Halcarnassus, *'Pacem* Lacedæmonie inter Græcos, exceptis Thebanis, *initam fuisse Alcisthenè Athenis Archonte*, quod coincidit cum Anno primo Olympiadis CII^c. Huic consonant tūm Diodorus, tūm ejus Exscriptor Scaliger, qui eundem *Alcisthenem* habent, cum eodem Anno. Plutarchus autem in Agesilaō, accuratiū ait, *'Pacem initam 14° Scirophorionis*, hoc est, 15 tantum diebus ante finem Anni Olympiadici. Addit idem Plutarchus, *'Pugnam Leuctricam commissam fuisse 20 diebus post Pacem*, scilicet die 5^d *Hecatombeonis*: Iterumque, in Camillo, *'Pugna Leuctrica diem 5th Hecatombeonis asignat*, qui primus fuit mensis Anni Olympiadici, quo Athenis novus Archon creabatur. Inde fit ut Marmor Oxoniense sèpius laudatum, afferat *'Pugnam Leuctricam commissam fuisse, Archonte Phrasicle*, qui Alcistheni succedit, hoc est, Anno 2e ejusdem Olympiadis CII^e. Neque aliter Diodorus, ejusque Exscriptor Scaliger, quibus addendus Pausanias, cuius hæc sunt verba: *'Lacedæmonii Leuctricam cladem acciperunt Athenis Archonte Phrasicle, Olympiadis CII^f anno 2°, quo Damon Thurius (iterum) statio vicit*. Ex quibus omnibus patet, inter Cometæ apparitionem & Pugnam Leuctricam, intercessisse annum unum cum

K k 2 quadran-

^f Arist. ut supe.

^a Dionyl. Lydiā T. II. p 85. Edit. Lips. 1791.

^b Diod XV pag. 483.

^c Eusebian. Græc. p 325. a.

^d Plut. Agesil. T. I. p. 611. f Ed. Ffrt. 1620.

^e p 612. init. ^f p 138. init.

^g Marm. Oxon. Epoch. 73.

^h Pausan. VIII. p. 656.

ⁱ VI. p. 463.

quadrante, quantum ab Aequinoctio Verno anni 372 ad Solstitium Aestivum anni 371 ante Christum. Sed haec, ut per transennam: quandoquidem ex demonstratione Pugae Leuctricaæ, nihil certi elici potest pro tempore accurato visi Cometæ.

³⁷²—¹
¹⁶⁶⁷—¹
2039. 8 Ut finem faciam; ex supradictis difficultas nascitur circà Revolutionem periodicam annotum 3°, quam huic Cometæ assignavit Astronomorum Primarius. Si enim, annis 372 ante Christum, minus uno quadrante, addamus annos elapsos 1667, cum uno quadrante, ab initio Æra Christianæ, ad Cometam à Cassino Bononia obseratum, habebimus summam annorum 2039 tantum, non 2040. Unde patet Revolutiones 6°, singulas annorum 3°, non esse completas, sed omnium summam anno uno deficere. Brevior igitur Revolutio supponenda erit, quod non incongruum judicavit Casinus; aut per Anomaliam quandam salvanda Hypothesis; aut alio modo res expedienda. Quod si, pro suo erga veritatem studio, quid potius sequendum sit, docere nos non dedignet, plurimū omnes Astronomiæ & Chronologiæ cultores sibi obstrictos habebit Vir illustris, cuius summam suspicio industriam & eruditōnem Ceterū, magnæ ipsi debentur gratiæ, quod jam anno 1668, admonuit, quæ annus 1702 confirmasse visus est, eaque re expectationem Astrophilorum auxit. Sed de re totâ, post alias Revolutiones, certius posteritas judicabit. Datuni Berolini 12 Martii, An. 1707.

K k 2

XXIII.

N.B. Ex Dato observabit Lector, hac scripta fuisse, Secre^o tario Academia nostra tradita, antequam i deretur Volumen primum Diarii Eruditorum Gallici, pro Anno 1707. In fine enim Supplementi Mensis Januarii, Responsonem invicit Dni Maraldi, omnino consonam quibusdam supra annotatis. Consonam quidem, sed certissimè ab Auctore hujus Disquisitioⁿis nondum visam

a Memoires de l'Academie, p. 105:

XXIII.